

Gülez Yöntemine Göre Kafkasör Kent Ormanının Rekreatiyonel Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Hilal YILMAZ

Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, ARTVİN

Banu KARAŞAH

Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, ARTVİN

Esin ERDOĞAN YÜKSEL

Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü, ARTVİN

Geliş Tarihi:10.07.2009

ÖZET

Kentlerde yaşayan insanlar bir taraftan çevresinde bulunan doğal alanlarda çeşitli rekreatif aktivitelerle doğaya olan özlemini gidermeye çalışırken, diğer taraftan da kenti daha yaşanabilir mekânlara dönüştürebilmek için kent içi ve yakın çevresinde kaybolan doğal alanları yeniden kazanma çabasına girmiştir. Kent ağaçları ve kent ormanları, günümüz koşulları dikkate alındığı zaman kent halkı için rekreatif hizmetler vermenin yanı sıra estetik, sağlık (temiz hava, bol oksijen), psikolojik, ekonomik ve ekolojik katkılar sağlaması nedeniyle kentlerimiz için zorunlu tesisler haline gelmiştir. Bu çalışmada, kent ormanlarının rekreatiyonel durumları incelenerek Artvin ilindeki Kafkasör Kent Ormanı alanının mevcut potansiyelinin belirlenmesi amaçlanmıştır ve bu amaçla Gülez yöntemine göre Artvin Kent Ormanının rekreatiyonel değeri belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, alanın rekreatiyonel potansiyel bakımından % 66.9 ile yüksek potansiyele sahip olduğu, bu yüksek potansiyeli etkileyen en önemli etmenlerin alanın peyzaj özellikleri ve sağladığı rekreatif kolaylıklar olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kafkasör kent ormanı, rekreatiyon potansiyeli, gülez yöntemi, Artvin

According to the Method of Gulez Evaluation of the Recreational Potential of Kafkasör Urban Forest

ABSTRACT

Urban people not only attempt to satisfy their hunger for nature by performing some recreational activities in natural areas in their proximities but also they challenge to regain disappeared natural areas in and around their cities in order to make residential areas more liveable. When considered the conditions today, urban trees and forests have turned out to be obligatory facilities for urban people since they provide not only recreational services but also contributions to city aesthetics, public health (with clean air and oxygen supply), human psychology, city and national economy and urban ecology. In this study, it was aimed to determine the existent recreational potentials of Kafkasör urban forest in Artvin city by evaluating the recreational conditions of urban forests. For this aim, recreational value of Artvin Urban Forest tried to be calculated according to Gülez's method in order to determine existent potentials of recreational areas. As the result of the study, it was found that recreational potential rate of the area was 66.9 %, which shows the area has high recreational potential. The most important factor affecting this high potential was found to be the landscape characteristics the area has and recreational facilities the area provides.

Key Words: Kafkasör, urban forest, recreation potential, Gülez's method

GİRİŞ

Endüstri devrimi, sanayileşme, artan iş gücü talebi ile kırsal alanlardan kentlere doğru yaşanan yoğun göçler sonucunda plansız ve sağlıksız kentler ve bu kentsel mekânlarda yaşanan baskılar, ulaşım problemleri ve çevre sorunları insan hayatını tehdit eder duruma gelmiş, fiziksel, ruhsal ve sosyokültürel yönden pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu dönemde tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizin doğal yapısı ve peyzajında da hızlı ve yoğun

değişmeler meydana gelmiştir (Akten, 2003). Endüstrileşme ve kentleşmeye bağlı olarak değişen yaşam tarzı insanları kentsel mekândan uzaklaştırarak kırsal alanlara yöneltmiştir (Türker ve ark. 2002; Yılmaz 2004). Bu bakımlardan kent ormanlarının kent peyzaj görüntüsünün iyileştirilmesinde, modern kent kimliği oluşturulmasına ve kentin görsel dokusuna güzel imajlar kazandırmada önemli katkıları vardır. Ayrıca ormanların, ağaç topluluklarının kentlerin hava kirliliğini

önlemekte, iklimin yumuşatılmasında ve ekolojik yeşil kentlerin oluşturulmasında önemli fonksiyonları vardır. Kent ormanları doğanın bir parçası olan insana, doğaya daha yakın olma olanağı sunmaktadır (Uslu ve Ayaşlıgil, 2007).

Kent Ormanı ve Kent Ormanlığı Tanımları

Kent Ormanlığı deyimini ilk kez 1965 yılında, Toronto Üniversitesi'nde *Prof. John W. Andresen* kullanmıştır (Grey and Deneke, 1986). Kent Ormanı, kent içi ve yakın çevresinde doğal olarak bulunan veya yapay olarak tesis edilmiş, kentsel yapıya estetik ve işlevsel katkılar sağlayan, kent insanına farklı rekreatif olanaklar sunabilen ve kısa mesafede ulaşım imkanı bulunan alanlardır (Uslu ve Ayaşlıgil, 2007). Kent ormanlığı, kent halkının dinlenme ve sağlığına hizmet eden, kent ekosistemini düzenleyen, kentin içinde ve çevresinde bulunan ormanlar ve bu alanların tesisi, yönetimi ve planlanmasıdır (Çok, 2008).

Konijnendijk (2003)'e göre "Kent Ormanlığı" sadece kent alanları yakınındaki ve içindeki ormanları değil, diğer ağaç kaynaklarını ve tüm bitki örtüsünü de kapsar. Örneğin, parklarda ve yollar boyunca bulunan ağaçlar, bahçeler ve diğer özel arazilerdeki ağaçlar kent ormanlığının çalışma alanındadır. Kent ormanlığı, bölge planlama ve yönetimi konusunda güçlü bir sosyal odağa sahiptir. Bunlara bağlı olarak kent alanları içinde ormanlık genel anlamdaki ormanlıktan yapısal olarak farklıdır, genel ormanlık kent içindeki ormanlara uyarlanacak yeni yaklaşım ve yöntemlere gereksinim duyar. Geray (2003)'a göre Kent Ormanlığı, "Tarihi, mimarisi, dokusu, organizasyonu, kültürü ile sürdürülebilir kent yaşamını güvenceye almak ve kent toplumunun fizyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, moral düzeyine katkıda bulunmak üzere orman ekosistemlerinden, ağaçlıklardan, ağaç, ağaççık ve çalılardan yararlanmak ve bu kaynakları korumak, geliştirmek, yönetmektir" (Uslu ve Ayaşlıgil, 2007).

Kent Ormanlarının Özellikleri ve İşlevleri

Bir alanının kent ormanı olabilmesi için, bazı temel kriterlere ve özelliklere sahip olması gerekmektedir, bunlar; kent ormanı, kent içinde veya yakın çevresinde bulunmalıdır, kent bütününe açık, etki yarıçapı (erişilebilirliği) geniş olmalıdır. Kent ormanının kent merkezine uzaklığı 50 km veya daha az olmalıdır. Orman karakterinde, yani kendini yenileyebilme özelliğine sahip olmalıdır. Ziyaretçilerin yararlanabileceği bir konumda ve alansal bakımdan büyüklüğü en az 10 ha olmalıdır. Kentin fiziksel yapısına, ekolojisine ve peyzajına, estetik ve işlevsel açıdan değerler sağlamalı, yeşil dokuyu güçlendirmeli ve bütünlük sağlamalıdır. Yapay olarak tesis edilecek veya tamamlama yapılacak kent ormanında, gelecekteki estetik ve işlevsel amaçlara ve plan kararlarına göre tür seçimi yapılmalı ve kompozisyon yapısı belirlenmelidir. Ulaşım, kent ormanının yer seçiminde dikkat edilecek kriterlerden en önemlisidir, kent ormanına, özel ve/veya toplu taşıma araçlarıyla kolayca ulaşılabilir (Gezer ve Ark., 1998).

Alan sahip olduğu potansiyel, kültürel ve estetik değerleri ile çeşitli rekreatiyonel etkinliklere olanak sağlamalıdır (doğa ile temas etme zamana ve mevsimlere göre doğada oluşan değişimleri gözlemlene olanağı verme, kontrast şekil ve tekstürler oluşturarak ilginç ve etkileyici görünümler yaratma olanağı sağlar) (Konijnendijk, 2003; Uslu ve Ayaşlıgil, 2007).

Bitki örtüsü bakımından farklı karışımlara sahip, iğne ve geniş yapraklı türler olmak üzere (karışık yapraklı ağaç türler) biyoçeşitliliği fazla olan zengin alanlar öncelikli olarak tercih edilmelidir. Yaban hayatı ve bitki çeşitliliği gibi doğa değerleri bakımından zengin alanlar, koruma ve kontrollü kullanımla, doğayla kopan kent insanını bütünlükte önemli yararlar sağlayacak alanlardır (Konijnendijk, 2003; Uslu ve Ayaşlıgil, 2007).

Kent ormanları için su potansiyeline sahip alanlar seçilmelidir. İçme suyu, kaynak varlığı

bu alanların çekim gücünü yükseltir. Alanda deniz, göl, gölet, nehir gibi büyük su kaynaklarının varlığı kullanım potansiyelinin yanı sıra görsel etkisinden yararlanma bakımından da önemlidir (Konijnendijk, 2003; Uslu ve Ayaşlıgil, 2007).

İlgi çekici alan ve manzara izleme noktalarının varlığı da, diğer öncelikli tercih nedenleridir. Kent ormanı yer seçiminde, ekolojik yönden önemli katkı sağlayabilecek su kaynaklarını içeren alanlar seçilmelidir (Konijnendijk, 2003; Uslu ve Ayaşlıgil, 2007).

Kent ormanı yer seçiminde, kentsel açık ve yeşil alanların mekanları sınırlama, bütünleştirme ve tampon oluşturma potansiyelleri dikkate alınmalıdır (Konijnendijk, 2003; Uslu ve Ayaşlıgil, 2007).

Kent içindeki açık ve yeşil alanlar, kent yakın çevresi ve dışındaki doğal alanlar, organik bağlantı ve bütünleşme sağlayacak potansiyeli yüksek olan alanlar öncelikli olarak tercih edilmelidir (Konijnendijk, 2003; Uslu ve Ayaşlıgil, 2007).

Topoğrafik yapı bakımından düz ve düze yakın, az eğimli alanlar birçok rekreatif etkinlikler için uygundur. Arazi yapısı bakımından düz veya düze yakın alanlar, az eğimli yani % 0-10 eğime sahip olan alanlar öncelikli olarak tercih edilmelidir (Konijnendijk, 2003; Uslu ve Ayaşlıgil, 2007).

Kısaca kent ormanları, kentsel açık ve yeşil mekanların ekolojik, estetik ve fonksiyonel her türlü işlev ve fonksiyonlarını aynen yerine getirirler (Konijnendijk, 2003; Uslu ve Ayaşlıgil, 2007).

Rekreasyon Kavramı ve Tanımı

Türkçeye geçen "rekreasyon" Latince'deki re=yeniden ve creative=yaratma sözcüklerinin bileşimden oluşmuştur. Rekreasyon yeniden yaratma anlamındaki recreative sözcüğünün karşılığı olup, oyun, eğlence yeniden oluşma, yeniden kendine gelme anlamlarını taşımaktadır (Barnhart, 1975). Smith (1989) rekreasyonun belirli bir dizi arazi kullanım şekli ya da sınıflandırılmış bir eylemler dizisi olup,

rekreasyonun boş zaman, turizm, spor, oyun ve kültürel olayları da içine aldığı belirtmiştir. Rekreasyon genellikle serbest zamanlar içinde yapılan, bireyin kendi isteği ve iç ritmi sonucu oluşan ve bireyi fiziksel ve düşünsel yönden yeniden canlandırmayı amaçlayan, bireyin toplumsal, ekonomik ve kültürel olanakları ve yaşadığı toplumun yapısı ile bağımlı olarak yapılan fiziksel ve düşünsel etkinlikler bütünüdür. Rekreasyonda amaç dinlenmek ve enerji toplamaktır (Güleç 1989). Kent insanı değişik yerler görme istekleri, mevcut yeşil alanların yetersizliği nedenlerinden dolayı kırsal rekreasyona katılmaktadır. Özellikle sahip olduğu doğal, kültürel ve görsel değerler nedeniyle ormanlık alanlar en çok tercih edilen açık hava rekreasyonel kaynakların başında gelmektedir (Atken, 2003).

Orman rekreasyon alanları; "bir orman bütünlüğü veya bir orman parçası üzerinde, açık havada dinlenmeye ilişkin çeşitli insan etkinliklerinin yapıldığı yerlerdir". Bu etkinlikler genelde piknik, atlı-yaya yürüyüşler, kılavuzlu turlar, çeşitli spor etkinlikleri, manzara seyri vb. olabileceği gibi hiçbir bedensel etkinlikte bulunmaksızın bir süre orman havasını teneffüs etme, orman ekosistemine özgü ortam içinde zihinsel ve bedensel dinlenme şeklinde de olabilmektedir (Aslanboğa ve Gül, 1999; Atken, 2003).

Kent ormanları 6831 sayılı orman kanununa tabidir. Kent içi ve çevresindeki parklar, yol ağaçlandırmaları orman karakteri taşımadığı için kent ormanı kapsamı dışındadır. Kent içi ve çevresindeki park ve yol ağaçlandırmaları peyzaj çalışmaları kapsamı içine girmektedir. 6831 sayılı Orman Kanununun 1. maddesine göre; "tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır." 6831 sayılı orman kanununda şehir içindeki parklar, şehir içi yollardaki ağaçlar ve dinlenme alanları, mezarlıklarda bulunan ağaç ve ağaççıklar orman dışında kalmaktadır. Orman kanununda kent ormanı tanımı yapılmamaktadır. Kent ormanlarının idaresi ve işletilmesi, kent ormanlarından yararlanma usul ve esasları, 6831 sayılı orman kanununun hükümlerine göre,

hizmet üretimi ağırlıklı olarak yönetilip işletilmelidir. Kent ormanları, orman kanununun 23 - 24. (muhafaza -koruma), ve 25. maddeleri (milli parklar) kapsamında düşünülmelidir. Hazine arazilerinde tesis edilen kent ormanlarının kullanma ve mülkiyet hakkı tesis eden kuruluşa ait olup 6831 sayılı orman kanununa göre işletilir (Demirel, 2005; Çok, 2008).

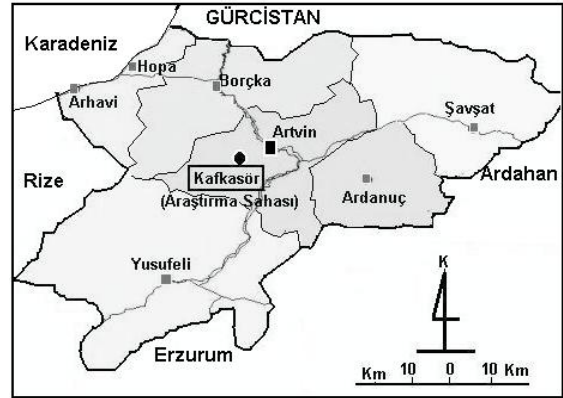
Çalışmanın amacı, doğal özelliklerinin bir arada yoğunlaşması, çeşitliliğin bol olması ve eşsiz özelliklere sahip bulunması nedeniyle Artvin kentinde yer alan Kafkasör kent ormanı alanının mevcut rekreasyon potansiyelinin saptanmasıdır. Kafkasör kent ormanı dinlenme, yaban hayatı izleme, doğa yürüyüşleri, manzara seyretme, fotoğraf çekme gibi pek çok etkinliğin yapılabildiği bir alan olması nedeniyle çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Biyolojik zenginliği ve jeolojik yapısı bu faaliyetlerin çeşitliliğini arttırmaktadır. Ayrıca çalışmada alanın kendisinden beklenen işlevleri sağlayıp sağlamadığı, yeterli tesis ve donatıların mevcut olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Artvin kenti 24.502 nüfuslu, zengin doğal ve kültürel alanlara sahip bir kenttir. Artvin il sınırları içerisinde kalan Kafkasör Kent Ormanı çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır. Araştırma alanı, Türkiye coğrafi bölgelerinden Karadeniz Bölgesinin doğu bölümünde yer almakta olup, Artvin kent merkezine 8 km uzaklıktadır.

Genel konumu yönünden Artvin-Kafkasör havzasında, 41° 09' 46"- 41° 10' 04" kuzey enlemleri ile 41° 47' 44"- 41° 47' 57" doğu boylamları arasında yer almakta olup, yükseltisi 1165-1250 m arasında değişmektedir (Yüksek ve Ark., 2007). Alanın konumu Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1 Araştırma Alanının Konumu

Yöntem

Bu çalışmada kent ormanı alanı ve rekreasyon kavramları tanımlanmış, çalışmaya konu olan Kafkasör kent ormanı alanının tanıtımı yapıldı. Daha sonra bu alanının rekreasyonel potansiyeli 'GüleZ Yöntemi' kullanılarak örneklendirildi. Örnekleme çalışmasında anket yönteminden yararlanıldı. 'GüleZ Yöntemi' formülünde yer alan öğeler arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi için korelasyon analizi (SPSS 11.5) yapıldı, mevcut durum değerlendirilip tartışılarak çeşitli öneriler ortaya konuldu.

Anket Çalışması

Araştırmada yöntem olarak anket uygulaması benimsenmiştir. Hedef kitle olarak, Kafkasör kent ormanını alanına gitmiş kişiler tercih edilmiştir. Anket yapılacak denek sayısı, Artvin kent merkezi nüfusu dikkate alınarak % 95 güven aralığında ve aşağıda verilen formül kullanılarak (Kalıpsız, 1981) 72 kişi olarak belirlenmiştir. Çalışmanın daha sağlıklı bir sonuç vermesi amacıyla anket basit tesadüfi yöntemle seçilen toplam 100 kişi üzerinde uygulanmıştır.

$$n = \frac{Z^2 NPQ}{ND^2 + Z^2 PQ}$$
$$n = \frac{1.96^2 * 26500 * 0.95 * 0.05}{26500 * 0.05^2 + 1.96^2 * 0.95 * 0.05} = 72$$

n =Örnek Büyüklüğü

Z = Güven Katsayısı

P=Ölçmek İstedığımız Özelliğin Kütlede Bulunma İhtimali (Çalışmada %95 Olarak Alınmıştır.)

Q=1-P

N= Ana Kütle Büyüklüğü (26500)

Gülez Yöntemi ve Değerlendirmeler

Bu çalışmanın ikinci aşamasında; Gülez (1990)'in ülkemiz koşullarına uygun olarak geliştirdiği ve bir orman içi rekreasyon alanının açık hava potansiyelinin kolaylıkla saptanmasına olanak veren yöntemden yararlanılmıştır. Bu yöntem, oldukça pratik bir hesaplama şekli getirmekte ve aşağıda da gösterilen basit bir matematik formülle ifade edilmektedir.

$$RP (\%)=P + İ + U + RK + OSE$$

Formülde belirli ağırlıklarla giren sembollerin anlamı ve alabilecekleri en çok (maksimum) puanların (ya da ağırlıkların) dağılımı Çizelge 2'de gösterilmiştir. Çizelgede görüldüğü gibi, toplam puan kuramsal olarak en çok 100 olacağından, formüldeki öğelerin alabilecekleri puanların toplamı yüzde olarak bir alanın açık hava rekreasyon potansiyelini verecektir. Gülez (1990)'e göre formülde yer alan öğeler aşağıdaki özelliklere göre puan almaktadır.

Tablo 1 Formüldeki öğeler ve alabilecekleri puanlar

Sembol	Anlamı	Maximum Puan (Öğenin Ağırlık Puanı)
P	Peyzaj değeri	35
İ	İklim değeri	25
U	Ulaşılabilirlik	20
RK	Rekreatif kolaylık	20
OSE	Olumsuz etkenler	0 (Minimum -10)
ARP	Rekreasyon potansiyeli	100

Peyzaj Değeri: Bir alanın rekreasyon potansiyelinin değerlendirilmesinde en önemli özellik, o yerin peyzaj potansiyeli olmaktadır. Bu nedenle, peyzaj değeri % 35'lik bir ağırlıkla değerlendirmenin ilk sırasında yer almıştır.

İklim Değeri: İklimin rekreasyon etkinlikleri üzerine çok büyük bir etkisi olduğu göz önüne alınarak, değerlendirmeye iklim etkisinin % 25 bir ağırlıkla katılması uygun görülmüştür.

Ulaşılabilirlik: Bir yerin rekreasyon potansiyeli o yere ulaşabildiği ölçüde bir anlam kazanır. Bir başka deyişle, bir yerden ne kadar çok kişi yararlanır ve o kişiler oraya ulaşabilmek için önemli bir ulaşım sorunu ile karşılaşmazlarsa, o yerin rekreasyona uygunluğu önemli oranda artmaktadır. Bu nedenle, ulaşılabilirlik ögesi rekreasyon değerlendirme yöntemine % 20 bir ağırlıkla katılmıştır.

Rekreatif Kolaylık: Rekreasyon potansiyelinin saptanmasında, o yerde mevcut tüm rekreatif kolaylıklar da rekreasyon potansiyelinin artmasına olumlu bir etki yapmaktadırlar. Zira ağaçlıklı ve güzel manzaralı bir yerin, piknik masaları, çeşmeler, WC tesisleri gibi kolaylıklara ve rekreasyon donanımına sahip olduğu daha çok ve daha sürekli ziyaretçi çekeceği, dolayısıyla rekreasyon potansiyelinin artacağı açıktır. Bu durumda, rekreatif kolaylıkların en çok % 20'lik bir ağırlıkla değerlendirmeye alınması uygun görülmüştür.

Olumsuz Etkenler: Bir yerin rekreasyon potansiyelinin saptanmasında, o yerde mevcut olumsuz etkenleri de göz önünde tutma zorunluluğu ortadadır. En iyi durum, kuşkusuz hiç olumsuz etkenin olmaması yani bir yerin sıfır olumsuz puanı almasıdır. Bunun yanında, en çok (-10)' a kadar puan alabilecek olumsuz etkenlerin olabileceği de var sayılmıştır. Olumsuz etkenlerin puanları değerlendirmede eksi (-) olarak alınmakta dolayısıyla toplam puandan çıkarılmaktadır.

Yukarıda bahsedilen yöntemin uygulanması sonucunda elde edilen bulgular şu şekilde sınıflandırılmıştır:

Orman içi rekreasyon potansiyeli çok düşük (%30'dan aşağı)

Orman içi rekreasyon potansiyeli düşük (% 30-%45 arası)

Orman içi rekreasyon potansiyeli orta (%46-% 60 arası)

Orman içi rekreasyon potansiyeli yüksek (%61-%75 arası)

Orman içi rekreasyon potansiyeli çok yüksek (%75'den yukarı)

GüleZ yöntemine göre peyzaj değeri, iklim değeri, ulaşılabilirlik, rekreatif kolaylıklar, olumsuz etkenler ve alanın rekreatiyonel potansiyeli arasındaki ilişkinin ve peyzaj değerinin özellikleri ve alanın rekreatiyonel potansiyeli arasındaki korelasyon ilişkisinin ortaya konmasında istatistik analizi (SPSS 11.5) kullanılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Yapılan anketler sonucu alanın toplam rekreatiyonel potansiyeli % 66.9 olarak bulunmuştur. Bu değeri araştırma alanın rekreatiyonel açıdan yüksek bir potansiyel değere sahip olduğunu göstermektedir. Kullanım tercihini etkileyen faktörler sırasıyla; alanın peyzaj değeri (% 26.19), rekreatiyonel kolaylıklar (% 17.31), alanın iklim değerleri (% 15.1) ve alana ulaşılabilirlik (% 14.99) şeklindedir. Kent insanının rekreatiyon alanlarını tercih ederken o alanda en çok doğal güzellik ve alanın sağladığı rekreatiyonel kolaylıkları dikkate aldığı görülmüştür.

Kent ormanlarında rekreatiyonel aktiviteleri gerçekleştirebilmek için kullanılan tesisler arasında; giriş-kontrol, idare binası [danışma,

ilk yardım, ptt, yönetici odası, koruma görevlileri odası, wc, bekçi evi, depo, garaj, atölye, otopark, piknik üniteleri (masa, ocak, çöp bidonu, çeşme), alışveriş ünitesi, kır gazinosu veya kır kahvesi, amfi tiyatro+disko, büfe, sıhhi tesisler (wc, duş, bulaşık yıkama yeri, yağmur barınağı, kameriye, manzara seyir terasları, yaya gezinti yolları, çocuk oyun tesisleri, spor tesisleri, serbest oyun alanlar, plaj tesisleri, ulaşım amaçlı teleferik hattı (saha eğiminin %30'dan yüksek olması nedeniyle ulaşımı zor olan ve yol yapımı halinde doğal dokunun tahribine neden olunacak sahalarda) gibi tesisler yer almaktadır. Çalışma alanında bulunan tesisler arasında; halka açık 2 adet tuvalet, 2 adet telefon kulübesi, 9 adet piknik masası, 8 tane salıncak, 30 tane çöp tenekesi, 9 tane piknik ocağı ve 12 arabalık otopark bulunmaktadır. Oturma yerleri, yönlendirici levhalar ve oturma bankları gibi tesisler bulunmaktadır (Yüksek ve Ark., 2007; URL, 2008) (Şekil 1). Yoğun olarak kullanılan bu alandaki mevcut tesislerin sayıları yetersiz olmasına karşın yine de halkın bu alanı tercih sebeplerinin başında sağladığı rekreatiyonel kolaylıklar yer almaktadır.

Şekil 2 Alanda bulunan mevcut tesislerden örnek görüntüler

GüleZ Yöntemine Göre Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Alanın peyzaj değeri, iklim değeri, ulaşılabilirlik, rekreatif kolaylıklar, olumsuz etkenlerin alanın rekreatiyonel potansiyeline

olan etkisi Çizelge 3'de verilmiştir. Çizelge 4'de ise peyzaj değeri, iklim değeri, ulaşılabilirlik, rekreatif kolaylıklar, olumsuz etkenler ve alanın rekreatiyonel potansiyeli arasındaki ilişki verilmiştir.

Çizelge 3. Peyzaj değeri, iklim değeri, ulaşılabilirlik, rekreatif kolaylıklar, olumsuz etkenlerin alanın rekreasyonel potansiyeline olan etkileri

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart sapma
Peyzaj değeri	100	15,00	38,00	26,1900	4,08420
İklim	100	7,00	22,00	15,2525	2,55288
Ulaşılabilirlik	100	5,00	24,00	14,9900	3,27678
Rekreasyonel kolaylıklar	100	5,00	22,00	17,3100	3,72188
Olumsuz etkenler	100	-10,00	-1,00	-6,3400	1,86526
Rekreasyon potansiyeli	100	44,00	88,00	66,9000	9,20090

Çizelge 4. Peyzaj değeri, iklim değeri, ulaşılabilirlik, rekreatif kolaylıklar, olumsuz etkenler ve alanın rekreasyonel potansiyeli arasındaki korelasyon ilişkisi

	Peyzaj değeri	İklim	Ulaşılabilirlik	Rekreasyonel kolaylıklar	Olumsuz etkenler	Rekreasyon potansiyeli
Peyzaj değeri	1					
İklim	,012	1				
Ulaşılabilirlik	,599(**)	,037	1			
Rekreasyonel kolaylıklar	,482(**)	-,046	,620(**)	1		
Olumsuz etkenler	-,001	,032	-,075	-,079	1	
Rekreasyon potansiyeli	,765(**)	,284(**)	,745(**)	,743(**)	,113	1

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

Çizelge 4 den de görüldüğü üzere peyzaj değeri, rekreasyonel kolaylıklar, alanın iklim değerleri, alana ulaşılabilirlik ve rekreasyonel potansiyel ilişkisine bakıldığında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu ilişkide rekreasyonel potansiyeli etkileyen öğelerden peyzaj değeri ve ulaşılabilirlik katsayısı daha yüksek çıkmıştır. Bunu rekreatif kolaylıklar ve iklim takip etmektedir.

“Güleç Yöntemi” içerisinde bulunan formüldeki öğelerden peyzaj değeri (alanın büyüklüğü, bitki örtüsü, deniz-göl-akarsular, yüzeysel durum, görsel kalite, diğer özellikler) iklim değeri (sıcaklık, yağış, güneşlenme, rüzgarlılık), ulaşılabilirlik (bulunduğu bölgenin turistik önemi, bulunduğu bölgede en az 100.000 nüfusun olması, ulaşılan zaman süresi, ulaşım türü, ulaşımında diğer kolaylıklar) rekreatif kolaylıklar (piknik tesisleri, su durumu, geceleme tesisleri, wc, otopark, kır gazinosu, bekçi/görevliler, diğer kolaylıklar), olumsuz etkenlerin (hava kirliliği, güvenli

olmaması, su kirliliği, bakımsızlık, gürültü, diğer olumsuz etkenler) ve alanın rekreasyonel potansiyelinin nasıl bir ilişki içerisinde olduğu değerlendirilmiştir. Çizelge 5’de alanın peyzaj değeri özelliklerinin rekreasyonel potansiyel üzerine etkisi, Çizelge 6’da ise peyzaj değerinin özellikleri ile alanın rekreasyonel potansiyeli arasındaki ilişki verilmiştir.

Çizelge 5 ve 6’ dan da görüldüğü üzere rekreasyonel potansiyel üzerinde önemli bir etkiye sahip olan alanın peyzaj değeri (alanın büyüklüğü, bitki örtüsü, deniz-göl-akarsular, yüzeysel durum, görsel kalite, diğer özellikler) ile alanın rekreasyonel potansiyeli arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişkide alanın sahip olduğu peyzaj değeri arasında yer alan su kaynaklarının varlığı ve diğer özelliklerinin (örneğin doğal anıt, çağlayan, mağara, tarihsel ve kültürel değerler; yaban hayvanları, kuşlar vb.) katsayısı daha yüksek çıkmıştır.

Çizelge 5. Alanın peyzaj değeri özelliklerinin rekreatiyonel potansiyeli üzerine etkisi verilmiştir.

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart sapma
Alanın Büyüklüğü	100	2,00	4,00	3,4000	,61955
Bitki Örtüsü	100	5,00	8,00	7,3900	,68009
Su Kaynak Değeri	100	,00	8,00	3,3800	1,60668
Yüzeysel Durum	100	1,00	5,00	3,3000	,87039
Görsel Kalite	100	,00	4,00	3,4700	,75819
Diğer Özellikler	100	,00	6,00	5,0700	1,45821
Rekreatiyonel Potansiyeli	100	44,00	88,00	66,860	9,13426

Çizelge 6 . Peyzaj değerinin özellikleri ile alanın rekreatiyonel potansiyeli arasındaki ilişki

	Alanın Büyüklüğü	Bitki Örtüsü	Su Kaynak Değeri	Yüzeysel Durum	Görsel Kalite	Diğer Özellikler	Rekreatiyonel Potansiyeli
Alanın Büyüklüğü	1						
Bitki Örtüsü	,225(*)	1					
Su Kaynak Değeri	,018	-,091	1				
Yüzeysel Durum	,187	,056	,293(**)	1			
Görsel Kalite	,069	,307(**)	,150	,090	1		
Diğer Özellikler	,092	,054	,428(**)	,318(**)	,372(**)	1	
Rekreatiyonel Potansiyeli	,172	,224(*)	,576(**)	,357(**)	,479(**)	,602(**)	1

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Artvin kenti yeşil alan miktarı olarak zengin bir potansiyele sahiptir. Fakat kentin, sahip olduğu açık hava rekreasyon kaynaklarının nitelik ve nicelik olarak yeterli düzeyde olmadığı ve kent insanının rekreatiyonel ihtiyaçlarının karşılayamadığı görülmektedir. Günümüzde, modern ve sağlıklı bir kent ortamı oluşturulabilmesi öncelikle gerçekçi, tutarlı, sürekli ve katılımcı yaklaşımla planlama-uygulama-kontrol işlemlerinin bir bütünlük içerisinde gerçekleştirilmesi ile mümkündür.

Kafkasör kent ormanı, yerleşim merkezlerinin yakın çevresinde yer alması, günöbirlik kullanım olanağı sağlaması, yüksek kaynak potansiyele sahip olması, yıl içerisinde düzenlenen iç ve dış turizm hareketlerine (Artvin Kafkasör Festivali) olanak sağlaması nedeniyle tercih edilen bir alan durumundadır. Yapılan anketler sonucu alanın toplam rekreatiyonel potansiyel değeri % 66,9 olarak bulunmuştur. İlgili değerden de görüldüğü üzere araştırma alanı rekreatiyonel açıdan yüksek bir potansiyele sahiptir.

Yapılan bu çalışma ile elde edilen sonuçlar ve öneriler şu şekilde açıklanabilir;

Artvin kenti ve çevresi önemli bir rekreasyon potansiyele sahip olmasına rağmen alanların yetersizliği nedeniyle mevcut potansiyelden etkin bir şekilde yararlanılamamaktadır. Kaynakların sürekliliğinin sağlanması amacıyla bu arz-talep ilişkisinin dengeye oturtulması gerekmektedir. Artvin kent insanının öncelikle rekreatiyonel eğilimleri ve ihtiyaçlarının detaylı bir şekilde belirlenmesi, gerek mevcut gerekse yeni yapılacak rekreasyon alanlarının oluşturulmasında önemli bir rol oynayacaktır.

Anket sonuçlarına göre, mevcut tesislerin sayıları yetersiz olmasına karşın yine de halkın bu alanı tercih sebeplerinin başında sağladığı rekreatiyonel kolaylıklar yer almaktadır. Fakat Kafkasör kent ormanında rekreatiyonel aktiviteleri gerçekleştirebilmek için kullanılan rekreatif kolaylıklar dediğimiz piknik üniteri (masa, ocak, çöp bidonu, çeşme), otopark, çocuk oyun alanları, sıhhi tesisler (wc, duş, bulaşık yıkama yeri) gibi tesislerin mevcutta var olan sayılarının ihtiyaçları karşılamakta yetersiz olduğu ve kendilerinden beklenen

işlevleri yeterince sağlamadıkları gözlemlenmiştir.

Artvin kenti ve çevresindeki doğal kaynak değerlerinin rasyonel kullanımı açısından, öncelikle kent içi ve yakın çevresindeki mevcut rekreasyonel alanlarının alt ve üst yapılarının geliştirilmesi, rekreatif etkinliklerinin çeşitlendirilmesi ve artırılması hedef alınarak, mevcut rekreasyon alanlarının potansiyeli artırılmış ve kendisinden beklenen hizmetleri sağlamış olacaktır.

Orman rekreasyon kaynaklarının en fazla tercih edilmesinin nedeni sahip olduğu doğal ve görsel değerleridir. Bu nedenle yapılacak alt ve üst yapı çalışmalarının ve gerçekleştirilecek rekreasyonel etkinliklerinin ortamın yapısını bozmayacak ve olumsuz yönde etkilemeyecek şekilde olmalıdır. Ayrıca kent ormanlarında gerçekleştirilecek yazılı ve sözlü uyarı çalışmaları ile kullanıcıların alanları kullanımları sırasında oluşan, gürültü kirliliği de dahil her türlü kirlilik önlenmelidir. Çöp kutularının özellikle piknik ve kamping alanlarında yeterli miktarda ve uygun yerlerde bulunmasına özen gösterilmelidir. Bu çöp toplama veya biriktirme kutuları, alanın doğal görüntüsünü bozmayacak ancak dikkat çekecek renkte ve boyutta olmalıdır. Dolayısıyla, orman rekreasyon alanları ve diğer rekreasyonel kaynaklarının planlama ve yönetim uygulamalarında halkın katılımı da sağlanarak işlevsel, estetik ve yönetsel yeni yaklaşımların en kısa sürede oluşturulması ve uygulamaya konması, Artvin kenti ve ülkemiz için önemlilik arz etmektedir.

KAYNAKLAR

Atken, M. 2003. Isparta İlindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının Mevcut Potansiyellerinin Belirlenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Seri: A, Sayı: 2, ISSN: 1302-7085, Sayfa: 115-132

- Aslanboğa, İ. Gül, A. 1999, "Kemalpaşa Ormanlarının Rekreasyonel Değeri", Kemalpaşa Sempozyumu 3-5 Haziran, İzmir.
- Barnhart, C., C. 1975. The World Book Dictionary, Field Enterpress Educational, Chicago, USA.
- Çok, N. 2008. Kent Ormancılığının Önemi Ve Planlanması. <http://www.sensizliksokagi.biz/ormanlar/161727-kent-ormanciliginin-onemi-ve-planlanmasi>.
- Demirel, Ö. 2005. Doğa Koruma ve Milli Parklar, Karadeniz Teknik Üniversitesi Matbaası, Trabzon.
- Gezer, A. ve Ark., 1998. "Çevre Koruma Politikaları Açısından Kent Ormancılığının Önemi ve Isparta Örneği", Cumhuriyetimizin 75. Yılında Ormancılığımız Sempozyumu, Bildiri Kitabı, İÜ Orman Fakültesi Yayını, İstanbul.
- Grey, W. G., ve Deneke, J. F. 1986. Urban Forestry, John Willey and Sons, New York, USA.
- Gülez, S.. 1989. "Park – Bahçe ve Peyzaj Mimarisi" Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Ders Teksirleri, serisi:29, sayı:2, 213-214, Trabzon.
- Gülez, S. 1990. "Orman içi Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi İçin Bir Değerlendirme Yöntemi", İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt 40, Sayı 2, say 132-147, İstanbul.
- Kalıpsız, A. 1981. "İstatistik Yöntemler", İ.Ü. Orman Fakültesi, Yayın No: 2837, O.F. Yayın No:294, İstanbul.
- Konijnendick, C. 2003. A decade of Urban Forestry in Europe, Forest Policy and Economics, Elsevier Science.
- Smith, S. 1989. "Why a Botanical Garden", The Public Garden, American Associa Swathore, USA.
- Türker M. F., Öztürk A., Pak M., ve Durusoy İ. 2002. Orman Kaynağından Geleneksel ve Çağdaş Yararlanma şekilleri: Dünya ve Ülkemizdeki Durum. Kırsal Çevre Yıllığı, Ankara.
- Tolunay, A.1991. "Ormanlık Tipleri ve Sosyal Ormanlık", Çevre Koruma, Sayı:43, Temmuz.
- URL, 2008. Çevre ve Orman Bakanlığı. <http://www.ogm.gov.tr/kentorman/turkiye.htm>, 12.06.2008.
- Uslu, Ş. Ayaşlıgil, T. 2007. Kent Ormanlarının Rekreasyonel Amaçlı Kullanımı Ve İstanbul İli Örneğinde İrdelenmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi Mim. Fak. E-Dergisi Cilt 2, Sayı 4, 2007.
- Yılmaz, S. 2004. Serçeme Vadisinin Rekreasyonel Kullanım Potansiyelinin Belirlenmesi. Ekoloji dergisi, 13, 51, 1-6.
- Yüksek, T. Cengiz, T. ve Yüksek, F. 2007. Doğal Alanlarda Festival Etkinliklerinin Koruma-Kullanma Açısından Değerlendirilmesi: Kafkasör Kültür, Sanat ve Turizm Festivali Örneği. Ekoloji dergisi, 17,67.